

ТЕМА 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА КОРПОРАТИВНОГО ПРАВА.

Практичне заняття 1. Питання для обговорення

1. Поняття та ознаки корпоративного права.
2. Методи, функції та принципи корпоративного права.
3. Суб'єкти корпоративних відносин: загальна характеристика.
4. Корпоративне право як навчальна дисципліна.

Методичні рекомендації до вивчення теми

Головна мета вивчення теми полягає у з'ясуванні сутності корпоративного права, його місця в системі інших правових явищ. Тому насамперед доцільно зосередитись на опрацюванні змісту низки понять і осмисленні логічних зв'язків між ними.

Вивчаючи дану тему, студентам слід взяти до уваги, що корпоративні відносини в Україні розвиваються надзвичайно динамічно. Багато нових правових інститутів впроваджується сьогодні у вітчизняне корпоративне право у зв'язку з необхідністю адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Незважаючи на те, що на сьогодні правова основа регулювання діяльності корпоративних підприємств уже сформувалась, вона далеко не завжди відповідає вимогам господарської практики.

На думку фахівців [68, с.9], це пояснюється тим, що розвиток корпоративних відносин відбувається в стрімкому темпі, в результаті чого економіка випереджає право. Відтак, поява якісно нових економічних відносин поки не знаходить належного законодавчого закріплення. Відсутня єдність у розумінні процесів, які відбуваються у корпоративному секторі економіки, що породжує велику кількість теорій і гіпотез, які нерідко навіть суперечать одна одній. У зв'язку з цим виникає необхідність додаткового уточнення питань, які стосуються визначення основоположних понять корпоративного права, сутності корпоративних відносин, особливостей правового статусу корпоративних підприємств та ін.

Працюючи над вказаною темою, студентам також необхідно взяти до уваги, що, на думку дослідниці В.Васильєвої, у юридичній літературі з приводу питання про поняття корпоративного права та корпоративних прав існують різні точки зору. Проблеми корпоративного права дедалі більше привертають увагу юристів-практиків та науковців і стають предметом вивчення останніх.

Безперечно, ці поняття не є одновимірними: правовідносини, які регулює корпоративне право, за своєю правовою природою є складними та різноплановими. Тому, зрозуміло, виникла нагальна потреба дати правовий

аналіз цим поняттям, з'ясувати юридичну природу корпоративних відносин, визначити їх місце в системі права.

Розглядаючи питання про поняття корпоративного права, варто відзначити відсутність однакових критеріїв серед українських науковців у підході до цього питання, а звідси – і різноманіття поглядів (ототожнення корпоративного права з акціонерним правом, віднесення до корпоративних відносин питань регулювання внутрішніх організаційних правил, правил трудового розпорядку, преміювання тощо).

Своєрідно підходить до визначення поняття корпоративного права вчений Т.В. Кашаніна. На її думку, корпоративне право – це система внутрішньоорганізаційних правил певної організації, яка заснована на членстві та об'єднанні капіталів.

Окремими фахівцями корпоративне право розглядається як цивільно-правовий інститут, який входить до предмета регулювання цивільного права, але особливості цих суспільних відносин визначають їх внутрішню диференціацію і потребують відповідного правового регулювання. Отже, для регулювання корпоративних відносин застосовується цивільно-правовий метод регулювання – метод юридичної рівності сторін. У результаті врегулювання нормами права ця група суспільних відносин набуває форми цивільного правовідношення.

Студентам слід взяти до уваги, що, на думку дослідників, стержнем усіх корпоративних прав є правовий зв'язок, який виникає між засновниками та створеним суб'єктом. Специфіка корпоративного права виявляється, зокрема, в тому, що воно, у свою чергу, складається з низки прав, яке кожне окремо можна назвати корпоративним правом. Це право на одержання дивідендів, право на управління, право на отримання частини прибутку тощо.

Як зазначає відомий науковець О.І.Харитонова, останнім часом у юридичних виданнях чимало уваги приділяється корпоративним відносинам у господарських товариствах, які виникають між його учасниками та органами господарського товариства при прийнятті рішень у сфері управління його господарською діяльністю. Підвищений інтерес до цих питань серед науковців і практиків передусім зумовлений великою кількістю судових справ у спорах, пов'язаних із корпоративним управлінням у господарських товариствах. Науковцями досліджуються питання формування та діяльності органів господарських товариств, правова природа відносин, що виникають між органами управління та учасниками товариства, проблема кваліфікації відносин між органами юридичної особи тощо.

Опрацьовуючи дану тему, студентам необхідно засвоїти опорні категорії, що мають важливе логічне і методологічне значення для правильного сприйняття і розуміння навчального матеріалу. Такими основними поняттями, зокрема, є:

Галузь права – сукупність правових норм, що регулюють своїм особливим методом певну сферу якісно однорідних суспільних відносин.

Підгалузь права – сукупність споріднених правових інститутів, що об'єктивно склалася в межах однієї галузі права і регулює специфічне (вужче ніж галузь) коло суспільних відносин.

Корпоративне право в об'єктивному розумінні – система юридичних норм, що регулюють групу суспільних відносин, яка виникає у зв'язку із створенням і функціонуванням юридичних осіб у результаті реалізації суб'єктами цивільних правовідносин права бути їх засновниками (учасниками).

Корпоративне право в суб'єктивному розумінні – право особи, об'єднуючи зусилля та капітал, бути учасником корпорації (юридичної особи). Всі інші суб'єктивні права учасника, що впливають із його членства в тій чи іншій організації, є похідними і розкриваються через поняття змісту корпоративного права.

Корпоративне право – це підгалузь господарського права, норми якої регулюють корпоративні відносини, що виникають у зв'язку з утворенням, діяльністю, управлінням і припиненням корпоративних підприємств.

Предмет корпоративного права становлять суспільні відносини, що виникають у процесі створення, діяльності, управління та припинення корпоративних підприємств.

Корпоративні права – це права особи, частка якої визначається у статутному капіталі (майні) господарської організації, що включають правомочності на участь цієї особи в управлінні господарською організацією, отримання певної частки прибутку (дивідендів) даної організації та активів у разі ліквідації останньої відповідно до закону, а також інші правомочності, передбачені законом та статутними документами.

Самостійна робота

Питання для самостійного опрацювання

1. Суспільні відносини, що регулюються корпоративним правом.
2. Загальнонаукові та спеціальні методи в корпоративному праві.
3. Мета та завдання корпоративного права як навчальної дисципліни.
4. Структура курсу «Корпоративне право».

Основні терміни та поняття: норма права, галузь права, інститут права, нормативно-правовий акт, корпоративне право, предмет корпоративного права, методи корпоративного права, принципи корпоративного права, функції корпоративного права, корпоративні правовідносини, суб'єкти корпоративних відносин.

Завдання для самостійної роботи та самоконтролю знань:

1. Ознайомитися з рекомендованими джерелами і літературою до теми та підготувати опорний конспект питань для обговорення на семінарському занятті.

2. Скласти термінологічний словник до теми і підготуватися до понятійного диктанту.
3. Розробити структурно-логічну схему «Суб'єкти корпоративних відносин».
4. Виконати тестові завдання:
  1. Система правових норм, що регулюють своїм особливим методом певну сферу якісно однорідних суспільних відносин – це:
    - а) інститут права; б) галузь права; в) система права; г) правова система.
  2. Серед наведених нижче найширшим є поняття:
    - а) торгівельної діяльності;
    - б) підприємницької діяльності; в) господарської діяльності;
    - г) комерційної діяльності.
  3. Корпоративне право – це:
    - а) лише навчальна дисципліна; б) лише наука;
    - в) наука та навчальна дисципліна; г) методика викладання права.
  4. Учасниками відносин у сфері господарювання є:
    - а) суб'єкти господарювання;
    - б) посадові особи органів державної влади;
    - в) особи, що володіють корпоративними правами; г) громадяни – учасники господарського договору.
  5. Згідно зі ст. 42 Конституції України право на підприємницьку діяльність мають:
    - а) громадяни України;
    - б) громадяни України й апатриди;
    - в) всі особи незалежно від громадянства;
    - г) громадяни України і тих держав, з якими Україна уклала відповідні договори.

5. Вирішити ситуаційне завдання:

Ситуаційне завдання № 1

У Львівському національному університеті ім. І. Франка проходила міжнародна науково-практична конференція. У ході її роботи розпочалася дискусія. Професор К. стверджував, що корпоративне право є самостійною галуззю права, яка не має нічого спільного з іншими галузями. Професор Б. це категорично заперечував.

Хто з науковців помиляється? Аргументуйте Вашу точку зору.